

az említetteken kívül a francia és orosz középiskolák reformálásáról közöl érdekes értesítéseket (1902. 4—5. f. *Leitritz* a francia és a 7. f.-ben *Solmsen* az orosz mozgalmról. V. ö. *Die Kultur* 1902. I. Arthur *Luther* Moskvából: *Die russische Schulreform*). Egyéb nem annyira közérdekű cikkek minden számban.

Minden betűnek örülünk, a mely viszonyainkkal helyes felfogással ismerteti meg a külföldet, de irtózunk attól, hogy ok nélkül az utánzás bélyegét nyomják reánk akárhol is, de kivált a németeknél, a kiknek úgylis eleget köszönhetünk, ha a magunkét tőlök vettnek nem mondjuk is. A *Monatschrift* juliusi száma közli Wlassics miniszter költségvetési beszédét az «Ung. Pæd. Revue» nyomán s olyan megjegyzést tesz a végére, melyből az gondolható, hogy a készülő magyar közoktatási reform a poroszokéval van összefüggésben. Jól tudjuk, hogy az ú. n. egységes jogosítás lényege nálunk régen és okosabban meg van; azt is tudjuk, hogy a görög pótlása nálunk egészen más, mint a poroszoknál, valamint azt sem felejtjük el, hogy nekünk a középiskolai oktatás gyökeres reformálását ígérte a miniszterünk (a mai tantervet kísérő miniszteri rendeletben s idei költségvetési beszédében), a poroszoknál pedig csupán külsőségre vonatkozik a papirosón nagyszerűen hangzó, de nagyon esekély értékű ú. n. reform. Történeti alapon állva, még akkor sem szabad a poroszokkal való összefüggést e kérdésben bizonyítanunk, ha a mi újításunk sem talál nagy hanggal szétpattanó buboréknál egyéb lenni.

i—s.

Otrok Mihály. *A direkt módszer az idegen nyelvek tanításában.* Egri áll. főreáliskola értesítőjében, 1901—1902.

Egy előkelő német folyóirat szerint attól féltik ott higgadtan gondolkodó férfiak az iskolát, hogy a modern nyelvek tanításában lábra kapott módszer a tanítást a nyelvmesterek színvonalára súlyozzi.*

A milyen üdvös, pezsdítő hatása van a mérsékelt és fokozatosan alkalmazott direkt nyelvtanításnak, olyan felületes és sok esetben káros az egyoldalú szemléltető módszer, a direkt módszernek ez a legeslegújabb fattyúhajtása.

Otrok Mihály kartársunk fent idéztem hozzászólásában — a mint ő nevezi sorait — ennek a tulzó eljárásnak igyekszik híveket szerezni. Bevezetésképen lefesti a *nyelvtanárt*. A tanár megtanulja — úgymond — a nyelvtant még a kőkorszakból fenmaradt s dicső elődjéből lelkiismeretesen átvett példáival, fordít egy-két írot s kész a nyelvtanár. Az iskolá-

* *Monatschrift für höhere Schulen*, I. 9. l.

ban deklináltat, konjugáltat, fordítottat s kész a *módszer*, mely azért nem enged teret az újnak, mert az egyetemen állítólag ilyesmit nem hirdetnek s a mintagymnasiumban is annak hívei dominálnak. Ez a tisztos hagyomány és a kényelem képezik azt a vaskaput, melyet Otrók ugyan-csak alaposan megdönget.

Iskolai értesítőben szokatlan az a hang, mely az egész bevezetést jellemzi. «Jeleseink», a «tanár úr» és egy különlegesen megnevezett pædagogiai írónk megkapják a magukét. Az utóbbinak szegénységi bizonyítványt is állít ki. Sőt, mert az új módszer szerint szeretnünk kell növendékeinket, a szerzetes rendek is bevonatnak a dolgozat keretébe és ennek kapcsán határozottan tagadja a szerző, hogy a szerzetes rendek tanítanának és nevelnének legjobban; mert... a legtöbb szerzetes-rendben, ép úgy mint a katonaságnál, a félelem tartja fenn a rendet. Azért tanulnak, mert félnek tanáraiktól.

A sajtószabadság idejében élvén, tetszése szerint ítélkezhetik az író elevenek és holtak fölött. Sed nunc non erat his locus. Ezek a kirohanások csak ártnak a jó ügynek.

Az új módszernek új alapfeltétele a *szemléltetés*. Közvetlenül az idegen nyelven tanulja a növendék az illető tárgy vagy fogalom nevét. Egy szót se fordítsunk le neki, hanem igyekezzünk kitaláltatni, megértetni vele; örökre emlékezetébe fog vésődni... Ha épen szűksége van rá magyarul, megtalálhatja a szótárban. Igen fontos elv ez — mondja az író —, melyért különben néha a tanár meg is szenved; mikor t. i. az «ellenőrző közeg» észreveszi, hogy a tanuló nem tudja az illető dolog nevét magyarul, akkor legyenyhébb esetben megdorgálja a tanulót. Bajnak ugyan elég baj, ha olyasmit tanul a fiú, a miről magyar nyelven nem tud beszámolni s az a «közeg» talán joggal csodálkozik a dolog új rendjén. Mégis csak jó lesz a dolgok és fogalmak nevét magyarul is megmondani. A szemléltetés bizonyos határig hasznos és termékenyítő; a hol azonban már túlzásba megy a dolog, határozottan elítélendő. És néha milyen erőszakos az a körülírás, melylyel a magyar egyenértékű szót akarjuk pótolni. Csak egy-két esetet említek Dr. Paul Lange klasszikus példatárából: *entrepôt* se dit d'un ville d'un pays, où les marchandises sont déposées jusqu' à ce qu'on les expédie au lieu de leur destination. Nem természetesebb-e, ha megmondjuk a tanulónak, mit jelent *entrepôt* s azután körülírjuk francziául. *Joues* = ce qu'on donne aux enfants pour les amuser. Nem gondolhatja-e a 10—13 éves gyermek ilyen körülírás hallatára, hogy ostorról vagy báburól van szó? És mi az a *planche*? *Morceau de bois peu épais et plus long que large*. Hát még az elvont fogalmaknál, milyen talányokon kell fejüket törniök a tanulóknak!

S mégis annyira el van ragadtatva Otrók az új módszertől, hogy azoknak az embereknek korlátoltságán csodálkozik, a kik a grammatikai

szabályoknak magyar nyelven való tanítását ajánlják és szerencsétlen birálataikkal félrevezetik (!) a tanügyi hatóságot.

Azt ajánlja, hogy az első év jórésében ne lásson a tanuló írott vagy nyomtatott betűt s a reáliskolai francia nyelv tanításában a következő eljárást alkalmazná: I. év (III. oszt.) Tárgyak szemléltetése, számlálás (tárgyakon), alapműveletek; időbeosztás, nap és évszakok, család. II. év. Itt is szemléltetésen alapul a tanítás és megkezdheti az osztály az írást. A szemléltető képeknél már az apróbb részletekre terelheti a tanár tanítványai figyelmét. Ha pl. a múlt évben megtanulták a fa részeit, most elősorolják a levél alakját, színét, osztódását, szarát; a virágnál a kelyhet, szirmot, porzókat stb. Az olvasásnál nem kell szabályt adni. Az év vége felé Lafontaine-meséket olvastatna. A harmadik évben főképen kérdések és feleletek alakjában megírt társalgó könyvekből tanulnának. Az év vége felé rendszeres olvasatás. A VI—VIII. osztályban már önálló műveket fejtegetnek, kisebb kirándulások és séták pótolják az elmaradt szemléltetést. A harmadik évfolyamtól kezdve inductív nyelvtan. A két felső osztályban irodalomtörténet. Corneille, Racine és Boileau helyett Sandéaut, Augiert stb. ajánlja. A felső fokon hetenkint egy órát szabad előadásra szentel az író, a mikor is az illető jelentkező tanuló odaül a katedrához s elmondja társainak, a mit olvasott; akár egy jelentősebb újsághírt, akár egy adomát, akár pedig valamely nagyobb műnek a tartalmát. Társai azután megbirálják, kijavítják.

Ez utóbbi eljárás, valamint a szerző vázolta irodalmi tanítás, hogy t. i. az írókat ne annyira életrajzaik, mint inkább műveik alapján mutassuk be; hogy a dolgozatok készítésénél különösen a levél különféle alakjaira fektetendő súly, egészséges és követésre méltó eszme. Hogy szemléltető eszközökben ne legyen hiány, szintén természetes; mert hiszen a revideált tanterv is előírja a beszélgetést!

Csak azzal nem tudunk megbarátkozni, hogy ez legyen a tanítás alphája és omegája.

Pedig az értekező órabeosztása ezen az elven alapul. Az első év heti öt órája szerinte teljesen és tisztán beszédgyakorlatokra fordítandó. A második év heti öt órájából is csak egy jutna olvasásra, hasonlóképen cselekednék a harmadik év négy órájával. Még a negyedik, ötödik és hatodik évben (VI—VIII. oszt.) is csak egy órát juttat a rendszeres magyarázatos olvasásra.

A szerző nagyon sajnálta, hogy a régi módszer hívei készítették még az új tantervet, mert így nem érvényesülhet teljes egészében az új módszer. A revideált tanterv megfontolt haladásáról azonban hallgat Otrok.

Nagyon furesza iskolát láthatott a szerző, ha azt hiszi, hogy eddig pl. a németből folyton azzal nyaggatták a szegény gyereket, «milyen

esetben van auf dem Tische . . . der Frau az magyarul annyit tesz, hogy az asszonynak valamije». Egyebet is tanulnak. Olvasnak, sokat olvasnak, gondolkoznak, művelődnek, szellemileg erkölcsileg a tökéletesedés felé haladnak.

Az új tanterv is megköveteli a mérsékeltlen haladó direct módszert, a nélkül, hogy a szemléltető módszernek sokszor nagyon üres tárgyszalagási leczkéit követelné meg kizárólag az alsó fokon. T. M.

VEGYESEK.

— A népoktatás intensív fejlesztése. Nem tudom, van-e még ország, a hol annyi a végre nem hajtott törvény, mint édes hazánkban, de hogy nálunk igen sok van ilyen, s épen a legéletbevágóbbak között, az bizonyos. Honboldogító reformereink mindig újabb törvények után kiabálnak s maguk is igen termékenyek ilyenek tervezésében, de sokszor szinte lerí róluk, hogy a mint reformjaikat a papíron tervezik, a reformálandókat is csak a papírról ismerik. Volt egy közoktatási miniszterünk, a ki az oktatásügy intensív fejlesztését tűzte programjával és a ki azután egy olyan theoretikus szervezeti kérdést dobott oda a tanügyi köröknek, a melynek eredménytelen vitatása kitöltötte egész — nem rövid — kormányzása idejét. Sok jeltől látszik, hogy a tervek szövögetése többé nem a legkedvesebb időtöltésünk, hogy a komoly munkálkodás közben mindinkább szemünkbe ötlük a sok hézag, a mely a készen álló keretekben még kitöltésre vár. Közoktatási kormányunk már évek óta nem szaporítja a papíron maradó törvények számát, de annál sűrűbben látjuk cselekedetein és rendelkezésein, hogy erőteljesen és hatékonyan dolgozik meglevő törvényeink végrehajtásán, hogy a hézagokat valódi tartalommal töltvén ki, szilárd alapon építhesse tovább a nemzeti művelődés erősségét.

A népoktatási törvény *hatosztályú* mindennapi elemi népiskolát állapít meg s utána három éves ismétlő tanfolyamot. Hogy a kimondott szóra mindjárt meg is legyen ez országszerte, azt senki sem várta, de most 34 év mulva legfennebb kivételesen volna szabad olyan népiskolát találni, a melyik nem hatosztályú. A közoktatási kormány pedig 1900-ban 3548 olyan felekezeti népiskolát talált, a hol a mindennapi iskola nem hatosztályú, és 2174-et olyant, a melynek nincsen ismétlő tanfolyama. Sőt az állami népiskolák között is van olyan, a melyekben az 5. és 6. osztálynak aránytalanul csekély népessége azt a föltevést engedi meg, hogy a tanulók iskolalátogatási kötelezettsége nincsen eléggé szigorúan végrehajtva. Az iskolakötelezettség teljesítésének szigorú ellenőrzését már a